

“La feina del periodista és controlar els centres de poder”

Costa d'imaginar que l'home pulcre i metòdic que amablement em rep a casa seva sigui el mateix Robert Fisk que des de fa 30 anys ens escriu cartes èpiques des de les trinxeres de l'Orient Mitjà. En el caos del conflicte, el *gentleman* anglès es transforma en un coratjós corresponçal que, amb precisió d'historiador i passió de cronista, relata amb ploma fumejant l'horror i el desastre de la guerra. A 57 anys, Robert Fisk és el periodista britànic més guardonat i un dels més coneguts al món. Un dels darrers premis obtinguts ha estat el Premi Godó de Periodisme. Els seus reportatges sobre la invasió de l'Iraq, publicats diàriament a *The Independent*, desafien la retòrica del poder per donar-nos una visió insòlitàment franca de la misèria i explotació humanes.

Text i fotos: JUDITH MORA

■ Acaba d'arribar de l'Iraq. A més d'escriure sobre l'ocupació, crec que ha recollit material per a un nou llibre...

■ Efectivament. Preparo un volum sobre la influència maligna de la història a l'Orient Mitjà, i vull acabar-lo amb la guerra a l'Iraq. Tot el que succeeix avui en aquella estratègica regió del planeta està íntimament relacionat amb fets del passat. De la mateixa manera que un britànic encara viu sota l'influx de la Segona Guerra Mundial, un palestí parla de la declaració de Balfour de 1917 com si fos de fa dues setmanes, perquè encara en pateix les conseqüències. Com a corresponçal a Beirut, en el darrer quart de segle he vist com determinats esdeveniments marcaven irremeiablement a la gent. La invasió del Líban va crear Hizbolà, que va demostrar que els israelians podien ser confrontats amb una força de resistència. Els palestins van prendre'n nota i, al seu torn, els iraquians van recollir l'experiència dels palestins. El llibre demostrarà que la història es repeteix i que, sovint, l'home no aprèn dels seus errors.

■ On començarà la història i quin en serà el títol del llibre?

■ No serà un relat cronològic dels darrers 25 anys a l'Orient Mitjà, sinó que hi haurà salts en el temps. Començaré amb una entrevista que vaig fer-li a Osama Bin Laden a l'Afganistan i després passaré a explicar la invasió russa d'aquell país, que el va erigir com a heroi a ulls dels àrabs; parlaré de la guerra Iran-Iraq, molt semblant a la Primera Guerra Mundial, en la qual va lluitar el meu pare, Bill Fisk, en el segon batalló del regiment reial de Liverpool. La primera part del títol del llibre reproduceix la inscripció que hi ha en una de les seves medalles: *"The Great War for Civilization"*. I jo hi afegeixo: *"The conquest of the Middle East"*. Encara que, vista la situació actual a l'Iraq, potser al final haurà de ser *"The retreat from the Middle East"*.

Robert Fisk durant l'entrevista que va tenir lloc a la seva casa, a Irlanda

■ Vostè què creu, que la campanya acabarà en conquesta o en retirada?

■ Ara per ara penso que en retirada. Des del principi, aquesta guerra ha estat una qüestió ideològica més que militar. El que es pretén és canviar el mapa de l'Orient Mitjà per afavorir Israel. La majoria de la gent que envolta Rumsfeld són, o varen ser, membres del lobby

jueu de Washington: Feith, Douglas, Wolfowitz, etc. Des del 1986 que volien desfer-se de Saddam Hussein, líder de la nació àrab més poderosa, amb l'objectiu de modificar el mapa de la regió, tal com nosaltres (els britànics) vam fer a principis del segle XX. Però això no és tan fàcil, el món ja no funciona així. Ara mateix, l'Iraq està submergit en el caos. Els nord-americans han enviat 146.000 soldats al pitjor niu de rates de l'Orient Mitjà. Han de marxar-ne i ho faran, però, de

«Els nord-americans han enviat 146.000 soldats al pitjor niu de rates de l'Orient Mitjà»

moment, els ho impedeixen tota mena de raons militars i electorals.

■ La retirada equival a la derrota?

■ Sí, perquè, recordem, els Estats Units estan lliurant una guerra contra el terrorisme. Si se'n van, estan escapant de les urpes del terror, i això no ho poden fer. Estan tan desesperats per mantenir l'estabilitat al país i reduir les seves baixes que han començat a emprar els mateixos mètodes de contenció que els israelians fan servir a Cisjordània: ataquen cases, destrueixen murs, tallen arbres... Són les mateixes tàctiques de revenja i repressió que l'Exèrcit d'Israel porta a terme contra l'entorn dels terroristes suïcida. Així, és molt possible que la insurrecció s'escampi.

■ És curiós que tot plegat es faci en nom de la llibertat i la democràcia.

■ Occident sempre ha conquerit territoris forans

presentant-se com la força del bé. Fa poc vaig comprar en una subhasta la proclamació que els britànics van penjar als carrers de Bagdad el 1917, després d'ocupar l'Iraq. "El nostre objectiu és la derrota de l'enemic -diu el document, en al·lusió a l'imperi Otomà- L'Exèrcit britànic no entra a la vostra ciutat com a conqueridor ni enemic, sinó com a alliberador." Et sona el discurs?

■ Vaja, la història es repeteix.

■ Menys de tres anys després de penjar aquest anunci, els britànics es trobaven lluitant en una guerra devastadora. Van patir 400 baixes en un any. Amb el suport de Winston Churchill, van gasejar els kurds. I ara el senyor Blair vol emular Churchill i la seva relació amb Roosevelt. És la influència maligna de la història. Vull portar una còpia de la proclamació al comandant nord-americà Ricardo Sánchez (a qui no caic gaire bé, per cert), a veure què en pensa.

■ Tinc la sensació que en aquest llibre parlarà molt del seu pare. De quina manera el va influir la seva experiència al front?

■ A mi el meu pare no m'agradava gens. Era un home Conservador amb majúscula, racista i intolerant, d'aquelles persones que admiren els magistrats i la Policia. Des de ben petit em va inculcar els fets de la Primera Guerra Mundial. A deu anys em va portar a visitar els camps de batalla del nord de França, i el poble de Louvencourt, on ell hi havia passat una temporada. Fa un parell d'anys vaig visitar la casa on s'hi havia estat, vaig trepitjar el mosaic on haurien reposat les seves botes. Era un home estrany. Però, fixat, va fer una cosa extraordinària: trencant totes les normes, va endur-se una càmera fotogràfica a la trinxera. Mira quines imatges més increïbles. Com et pots imaginar, amb deu anys jo estava fascinat. Vaig veure totes les pel·lícules i vaig llegir tots els llibres que hi havia sobre la Primera Guerra Mundial. Vaig créixer envoltat d'història.

■ I d'on li ve l'interès per l'Orient Mitjà?

■ Després de la Primera Guerra Mundial, nosaltres, els guanyadors, vam dibuixar les fronteres

d'Irlanda del nord, Iugoslàvia i la major part de l'Orient Mitjà. He passat tota la meua carrera professional veient com la gent a banda i banda d'aquestes fronteres moria massacrada. No podem escapar de la història. Em pregunto si és possible començar de zero.

«La guerra contra el terrorisme és una història de por per a criatures»

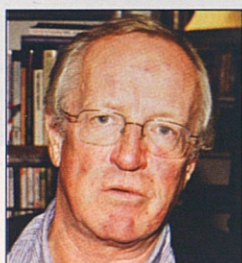
■ Potser és que els nostres governants no aprenen les lliçons.

■ Els polítics actuals volen ser titans i per això es fixen en l'última generació de titans: Churchill, Tito, Roosevelt i, si comptem els dolents, Hitler, Stalin, Mao. Però només les grans crisis produeixen gent així. Ara tenim persones que volen ser com Churchill i Roosevelt, però els falta una gran crisi. La crisi de l'Iraq va ser totalment creada pels Estats Units. No hi havia armes de destrucció massiva. Si un escolta Blair, és clar que es pensa que és Winston Churchill. Qualsevol diria que Anglaterra està a punt de ser envaïda. I si escoltem Bush, la impressió és que estem davant d'un nou Pearl Harbour. D'acord, hi va haver un atac contra els Estats Units l'11 de setembre de 2001, amb un gran nombre de morts, però els EUA no estan lluitant en la Segona Guerra Mundial.

■ Hi ha qui diu que els atemptats contra el Pentàgon i el World Trade Centre van canviar el món.

■ En absolut. Això ha estat una manipulació de Bush per executar les seves boges polítiques neoconservadores. És ridícul. L'11 de setembre no va canviar el món. Més de 1.700 persones van morir el 1982 al camp de refugiats palestins de Shatila, i el món no es va aturar. També 17.500 libanesos van morir durant la invasió israeliana, i ningú va plorar ni va encendre espelmes per les seves ànimes. Per què s'hauria d'acabar el món pel fet que Nova York fos atacada? L'Administració de Bush, un president que ni tan sols va ser elegit, s'ha inventat una nova narrativa per justificar l'atac a l'Orient Mitjà. Ara resulta que és una guerra contra el terrorisme. Una guerra sense fi i sense enemic concret. Quina fútila! Això és una història de por per a criatures.

■ I què en pensa de Tony Blair, el principal aliat de Bush?

Nascut a la ciutat anglesa de Kent fa 57 anys, Robert Fisk ha passat la major part de la seva carrera professional com a corresponent a l'Orient Mitjà, primer per al diari *The Times* de Londres i darrerament per a *The Independent*. El seu primer conflicte el va viure a Irlanda del Nord, on va ser corresponent des de 1970 a 1975. A banda de dos llibres sobre història irlandesa, Fisk ha escrit *Pity the Nation*, una crònica de la guerra civil al Líban, i prepara un nou llibre sobre la conflictiva història de l'Orient Mitjà. Amb un total de 29 premis, és el periodista britànic més guardonat i un dels més influents del món.

■ Blair és un petit polític que s'oblida que l'Imperi Britànic fa temps que va esfondrar-se. És un home jove amb una majoria parlamentària i està avorrit. Arriba al poder el 1997 i es troba amb els problemes típics de la política britànica: una seguretat social a punt del col·lapse, un sistema educatiu que fa pena i una xarxa de transport que és una desgràcia. Poca cosa per a un home profundament cristià que es creu un visionari. Ell no està interessat en hospitals ni escoles, vol ser un estadista. Té ganes de volar en el Concorde a Nova York, que els marines nord-americans el saludin, ser amic del president dels Estats Units. Va pel món com si fos un colós, però no ho és. És un homenet que ens ha ficat en una guerra fonamentada en un grapat de mentides.

■ Vol dir que aquests líders van a la guerra per una qüestió d'ego?

■ No, no m'has entès. És una mena d'immaduresa que afecta els polítics quan són en el poder. Realment pensen que poden salvar el món, creuen que tenen la raó moral. I quan un pensa que té aquesta raó, comença a creure's tot el que diu.

■ I llavors hi ha els governants de la Vella Europa.

■ Jo diria que França i Alemanya són, en realitat, la Nova Europa, la que gira l'esquena a la guerra. Si donessin el seu suport, serien els mateixos països que eren el 1930. D'acord que també tenen interessos econòmics, però almenys escolten la gent. Bush i Blair pensen que la guerra és, primordialment, una qüestió de victòria i derrota i la seva referència és Hollywood. El cert és que la guerra és principalment mort. Representa el fracàs total de l'esperit de l'ésser humà.

■ Com a periodista, a banda de fer cròniques als diaris, vostè escriu llibres i fa conferències. Creu que té la missió de propagar un determinat missatge?

■ Abans pensava que el paper del periodista era enregistrar les primeres pàgines de la història, que érem els primers observadors imparcials de l'escena de la matança. Però, recentment, Amira Hass del diari israelià Haaretz em va demostrar que es-

tava equivocat. Ara coincideixo amb ella que la feina del periodista és controlar els centres de poder. És la millor definició que he sentit mai de la nostra professió.

■ És possible ser imparcial davant de la injustícia?

«En el conflicte d'Orient Mitjà no prenc partit. Si ho fes, més valdria que marxés»

■ En el conflicte a l'Orient Mitjà, jo no prenc partit. Si ho fes, més valdria que marxés. Ara bé, no estic d'acord amb

la fórmula americana de donar igualtat de temps a totes les parts implicades. Els israelians han pactat un sistema amb la CNN segons el qual cada vegada que parlen els palestins, ells tenen dret a rèplica. Això és estúpid. Si cobreixo el comerç d'esclaus al segle XVIII i faig una entrevista als esclaus que viatgen a bord d'una embarcació, he de donar el ma-

«Si la imparcialitat és atorgar el mateix temps a totes les bandes, no hi combrego»

teix temps i espai al capità del vaixell? Si estic escrivint sobre la mort d'un nen a causa d'un atemptat suïcida en una pizzeria de Tel Aviv, concediré el mateix temps a Hamas? Els periodistes no som màquines, som éssers humans. Tenim un sentit del que està bé i del que no, sentim ràbia i passió per les coses. Si la imparcialitat és atorgar el mateix temps a totes les bandes, no hi combrego. Per a mi això no és imparcialitat, són matemàtiques.

■ Vol dir que el periodista ha de jutjar la situació i fer el que li marca la consciència?

■ Els corresponents som el sistema nerviós d'un diari. La nostra feina no és repetir el que diuen els teletips d'agència, això seria una pèrdua de temps i de diners. Jo dic al meu diari quina és la història de la jornada, i no ells a mi. Hi ha massa periodistes destinats a l'estranger que es passen el dia en ambaixades occidentals i viuen en un petit món en

el qual celebren festes amb altres corresponents i comenten informacions que han obtingut del taxista, el porter... A Beirut, jo visc entre libanesos. A penes tinc uns quants amics occidentals a la Creu Roja. Quan sopo amb els meus col·legues d'altres diaris, m'adono que són gent culta i interessant. Però trobo que això no ho reflecteixen en els seus articles. A les meves cròniques a *The Independent*, jo escric exactament el mateix que dic en un sopar, el mateix que ara et comento a tu. Miro d'escriure la peça com si fos una carta per a un amic.

■ No creu en la validesa de la fórmula de les sis "W"?

■ L'estil de periodisme americà sempre intenta posar al dia els nous lectors, dels quals potser n'hi ha cinc. És increïble la quantitat d'espai verge que es malgasta en frases tipus "L'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA), majoritàriament catòlic i que lluita per la seva independència de la Corona britànica..." Si la gent vol conèixer aquesta mena de context, ja s'espavilarà a buscar-lo. Si ja en té coneixement, no vol tornar-lo a llegir. Jo prefereixo escriure una

mena de narrativa diària. Em desplaço al lloc dels fets i explico al lector quina olor feia, de quin color era, com eren els ossos del cadàver que vaig veure. Si veig com un avió israelià bombardeja civils, la ràbia se'm menja, i si ho sento així, per què no ho puc dir? No crec que ser un periodista íntegre signifiqui que no puc explicar la veritat.

«Miro d'escriure les meves cròniques com si fossin una carta per a un amic»

■ Molts professionals pensen que és millor descriure la situació perquè el lector o l'espectador n'extregui les conclusions.

■ Pretenen escriure un informe mèdic? "Se li ha d'amputar una de les cames, el pacient pateix dolors terribles, és possible que no sobrevisqui". És això el periodisme? Si jo escric sobre els morts en un atemptat amb cotxe bomba, dono tota mena de detalls horribles i reflecteixo el meu disgust i indignació. No veig per què no s'ha de poder informar d'aquesta manera. Els morts no s'haurien de tractar amb indiferència.

■ M'ha dit que, en el conflicte a l'Orient Mitjà, vostè no pren partit. No fa diferències entre els israelians i els palestins?

■ En els conflictes no hi ha bons ni dolents. A totes les bandes hi ha assassins. Ara bé, hem d'observar la realitat. Els palestins no tenen tancs als carrers de Haifa, ni tenen controls a Israel. Els palestins no ocupen Israel, els israelians ocupen la terra dels palestins a Gaza i Cisjordània. Tot això són

«Als periodistes els hi diria que no siguin cíncics, que es prenguin la feina seriosament i que s'interessin per la gent»

fets. Si em preguntes quin és el balanç de morts, qui ha patit més, la resposta és els palestins. Això no vol dir que estigui d'acord amb els atemptats suïcides. Els terroristes no són màrtirs, són executors.

■ Després de tants anys de guerres i d'haver vist tanta mort i destrucció, veig que conserva la passió intacta...

■ Sí, encara sento passió pel periodisme. Per a mi

és una continuació de la història familiar, una derivació del que el meu pare va fer durant la Primera Guerra Mundial. La seva generació va crear aquest fotut desastre. Jo en visc les conseqüències i vull escriure, literalment, la següent pàgina de la història.

■ Acaba de rebre a Brussel·les el Premi al Millor Periodista Europeu de l'Any i el Godó per Periodisme. Quina importància concedeix als guardons?

■ Crec que, en periodisme, són fonamentals. Fan la funció d'una armilla antibales. Et recorden que ho estàs fent bé i t'ajuden a resistir els grups de pressió, les queixes i els insults dels detractors. Però a mi no se'm pugen al cap.

■ Si la glòria i la fama no el motiven, què l'impulsa a seguir en la primera línia del foc?

■ És una gran aventura, no? Ningú ha vist el que jo he vist. Quan m'arribi l'hora, vull poder mirar enrere i pensar que he fet tot el que desitjava. He sobreviscut la guerra civil a Beirut. Molts dels meus col·legues no van tenir aquesta sort. Per a mi, és una victòria personal.

■ A qui admira dins la professió?

■ A molta gent. Martin Woolacot i David Hirst, de The Guardian. Noam Chomsky és un dels meus herois, i també el difunt Edward Said. Amira Hass, de Haaretz, i el meu director, Simon Kelner, perquè publica el que escric.

■ I per acabar, quin consell donaria als periodistes que s'inspiren en vostè?

■ Els diria que no siguin cíncics, que es prenguin la feina seriosament, que no s'imposin missions i que s'interessin per la gent. Escriuen per a gent normal i corrent, així que les seves històries han de ser sobre altres humans normals i corrents. Si es troben enmig d'una tragèdia mundial, que l'escriguin amb estil èpic, com si fos una carta a un amic. Així, al final, el lector es converteix realment en un amic. Ah! M'oblidava. En aquesta professió, cal treballar moltíssim. És una feina esgotadora, un acaba fet pols.